

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИБОРЧІЙ БЮЛЕТЕНЬ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 158 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Важливе самостійне теоретичне і практичне значення у виявленні об'єкта посягання і кваліфікації діяння має встановлення предмета злочину як самостійної ознаки складу злочину і його ролі в механізмі заподіяння шкоди в сфері певних суспільних відносин.

У ст. 158 Кримінального кодексу (далі КК) України йдеться загалом про виборчі документи та документи референдуму, а також вказуються такі їх види: 1) виборчі документи — виборчі бюлетені, бланки відкріпних посвідчень, виборчі протоколи; 2) документи референдуму — бюлетені для голосування на референдумі, протокол комісії з референдуму.

При написанні даної статті доцільно розглянути і виділити окремо виборчий бюлетень, як предмет злочину, передбаченого ст. 158 КК, оскільки виборчий бюлетень є найбільш розповсюдженим серед виборчих документів.

При аналізі змісту виборчого бюлетеня, як предмета злочину, передбаченого ст. 158 КК були використані праці П.П. Андрушка, Н.І. Коржанського, С.Я. Лихової, О.К. Маріна, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, М.І. Хавронюка, С.С. Яценка та інших.

Виборчий бюлетень — документ передбаченої законом форми, за яким проводиться голосування і здійснюється підрахунок голосів на виборчих дільницях. У конституційному праві розрізняють офіційний і неофіційний виборчий бюлетень. У Франції, наприклад, неофіційний бюлетень друкується кандидатами, в Норвегії — партіями, що балотуються. Ним може бути аркуш чистого паперу. Проте в більшості країн, у т. ч. в Україні, використовуються тільки офіційні виборчі бюлетені⁴.

Під час проведення виборів народних депутатів України форму виборчого бюлетеню встановлює Центральна виборча комісія (далі ЦВК), а текст бюлетеня — ЦВК (по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу) та окружна виборча комісія (по одномандатному). Цей виборчий бюлетень має містити назву органу, до якого відбуваються вибори, номер виборчого округу чи означення багатомандатного загальнодержавного виборчого округу і номер виборчої дільниці та позначене місце для підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме бюлетень.

Під час проведення виборів Президента України форму і текст виборчого бюлетеня затверджує ЦВК. Такі бюлетені повинні бути однаковими за розміром, матеріалом, а також вони виготовлені, за кольором та змістом і відповідати формі, встановленій ЦВК.

Зміст виборчого бюлетеня під час проведення виборів Президента України повинні включатися в алфавітному порядку всі зареєстровані кандидати із зазначенням прізвища, імені та по батькові кандидатів, року народження, партійності, посади (заняття).

Виборчий бюлетень на виборах депутатів місцевих рад і сільського, селищного, міського голови мають містити назву ради і номер виборчого округу. До бюлетеня включаються в алфавітному порядку всі зареєстровані по округу (території відповідної ради) кандидати в депутати та у сільські, селищні, міські голови із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, партійності, посади (заняття), місця роботи. Якщо кандидат вибув із балотування після роздрукування (тиражування) виборчого бюлетеня, окружна (територіальна) виборча комісія приймає рішення про передрук бюлетенів або про викреслення з них прізвища цього кандидата. Всі виборчі бюлетені друкуються державною мовою або мовою, якою користується більшість населення виборчого округу (території відповідної ради).

Виготовлення та постачання дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів на виборах народних депутатів і Президента України забезпечують окружні виборчі комісії. Що ж стосується виготовлення і постачання дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів по виборах депутатів місцевих рад та сільських, селищних, і міських голів, то це здійснюють територіальні виборчі комісії. Десять відсотків виборчих бюлетенів вручаються дільничним виборчим комісіям не пізніше як за 15 днів до виборів, решта — за 3 дні до виборів¹.

С.Я. Лихова зазначає, що до предмета злочину, передбаченого в ст. 158 КК України, слід віднести такі: заяву про висування претендента на кандидата (від зборів виборців, політичних партій, трудового колективу): довідку виборчої комісії про прийняття заяви про висунення претендента на кандидата; довідку про реєстрацію як претендента на кандидата; списки кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій; рішення (протокол засідання, постанова виборчої комісії) про реєстрацію списків кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій; заява про реєстрації претендента на кандидата в депутати як кандидата; списки виборців, які підтримують даного кандидата, партію (підписні листки); заяву кандидата про згоду звільнитися з попереднього місця роботи (для кандидатів на посаду Президента України та до Верховної Ради України); документ, що підтверджує внесення грошової застави; програму кандидата, політичної партії чи виборчого блоку партії; особисте зобов'язання про тимчасове припинення службової діяльності для кандидатів-військовослужбовців, суддів, працівників правоохоронних органів, державних службовців; декларацію про доходи кандидата; довідку про прийняття документів, необхідних для реєстрації кандидата; протокол виборчої комісії про реєстрацію кандидата в депутати; посвідчення кандидата в депутати, в Президенти України; заява кандидата про зняття своєї кандидатури; заява кандидата про реєстрацію довірених осіб; посвідчення довіреної особи; передвиборчі плакати кандидата (що видаються виборчою комісією); бюлетень для голосування; контрольний талон для виборчого бюлетеня; список виборців; скарги на помилки у списку виборців; витяг зі списку виборців (для голосування в місця перебування виборців, які за станом здоров'я не можуть прибути в приміщення для голосування); пакет з контрольними талонами та невикористаними виборчими бюлетенями: конверт з виборчими бюлетенями, визнаними недійсними; протокол підрахунку голосів дільничною виборчою комісією; протокол окружної виборчої комісії про встановлення результатів виборів у виборчому окрузі; протокол засідання ЦВК про встановлення результатів виборів у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі; повідомлення про результати виборів в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі (списку обраних депутатів); тимчасове посвідчення депутата; заяви та скарги з питань підготовки до виборів та організації голосування і рішення по них; заява про визнання результатів виборів недійсними².

Таким чином, норми виборчого і кримінального законодавства України не містить законодавчого визначення «виборчого бюлетеню». Вважається, що виборчий бюлетень — документ встановленої законом форми, за яким проводиться голосування і здійснюється підрахунок голосів на виборчих дільницях.

¹ Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України): Монографія. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. — С. 350-359.

² Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. — 4-те вид., переробл. та допов. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К.: Юридична думка, 2007. — С.376-399.

³ Науково — практичний коментар Кримінального кодексу України. — 4-те переробл. та допов. / Відп. ред. С.Я.Ценко. — К.: А.С.К., 2005. (Нормат.док.та комент.).

⁴ Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. — Т.1: А-Г. — С.364-365.